

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Ing. Daniel Němec, Ph.D.

Habilitační práce

Dynamika, efektivita a flexibilita trhů práce v zemích Visegrádské skupiny

Oponent

doc. Ing. Karol Szomolányi, Ph.D.

Pracoviště oponenta,
instituce

Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta
hospodárskej informatiky, Katedra operačného
výskumu a ekonometrie

Predložená habilitačná práca analyzuje a kvantifikuje vzťahy vyplývajúce z interakcií na trhu práce v krajinách V4. Text je rozdelený do 7 kapitol. V 1. kapitole sú zhrnuté pozorovania vývoja vybraných ukazovateľov trhu práce v ekonomikách V4 a formulované ciele práce. Nasleduje stručný prehľad relevantnej literatúry a formulácia dôležitých teoretických vzťahov trhu práce. V 3. kapitole je prehľad použitej metodiky. Táto kapitola je vhodne zameraná na metodologické aspekty, ktorých pochopenie a využitie vyžaduje vyššiu koncentráciu a úsilie výskumníka, hlavne metódy bayesovskej ekonometrie alebo model stochastických hraníc. V ďalšej kapitole je čitateľ precízne oboznámený s procesom zberu a úprav použitých údajov vo výskume. Výsledky výskumu sú prezentované v posledných 3 kapitolách.

Práca je písaná na vysokej štylistickej úrovni, má ambiciózne ciele (str. 14) a využíva nástroje a metódy ekonometrickej a ekonomickej analýzy, ktoré sa v súčasnosti využívajú v kvalitných svetových štúdiách. Napriek tomu zvolený postup výskumu vo mne zanechal mnoho otázok, ktoré sa pokúsím sformulovať v ďalšej časti posudku.

V práci sa rozlišuje medzi flexibilitou a efektivitou trhu práce, ale dáva to zmysel? Súhlasím, že efektivitu trhu práce možno merať efektom párovania voľných miest a ľudí hľadajúcich prácu. Predpokladáme, že čím je vyšší, tým rýchlejšie si nezamestnaný nájde prácu a firma obsadí voľné miesto. Nuž ale neznamená to tiež, že čím je efekt párovania vyšší, tým je trh práce flexibilnejší? Nestačí potom ohodnotiť efekt párovania? Možno keby táto otázka bola položená a zodpovedaná na začiatku výskumu, nedošlo by k spornému chápaniu flexibility. Totiž, je správne merať flexibilitu trhu práce Okunovým vzťahom alebo Beveridgeovou krivkou?

K čomu dospejeme, ak kvantifikujeme Okunov vzťah medzi mierou nezamestnanosti a HDP? Tento vzťah môže byť teoreticky determinovaný produkčnou funkciou. Predsa, ak sa zvýši práca vyjadrená počtom zamestnaných zvýši sa výstup. Čo sme potom zmerali kvantifikáciou Okunovho vzťahu? Flexibilitu trhu práce alebo parameter produkčnej funkcie?

Okrem toho, podľa súčasných teórií možno hospodárske cykly vysvetliť rôznymi ekonomickými šokmi. Je známe, že intenzita a povaha vzťahu medzi výstupom a prácou vyplýva z povahy šoku. Napríklad, povaha vzťahu medzi prácou a výstupom je úplne iná pri dopytovom šoku a iná pri ponukovom. Ak sa zvýši dopyt po produktoch, povedzme vplyvom zvýšenia vládnych nákupov, spotrebiteľ platí viac daní, príjmovým efektom zníži svoj voľný čas a zvýši prácu. Výstup sa zvýši vďaka posunu dopytu aj ponuky produktov. Na druhej strane, zvýšením celkovej produktivity faktorov sa posúva iba ponuka produktov, zvýši sa dopyt po práci a keďže substitučný efekt medzi voľným časom a spotrebou je menší ako príjmový, ponuka práce je rastúcou funkciou mzdy, zvýši sa práca. Poznamenajme, že úplne iná je povaha dopytového

šoku, ak by sme navyše predpokladali fixné ceny podľa súčasného keynesovského modelu. Intenzita vzťahu medzi prácou a výstupom bude rôzna pri rôznych šokoch. Práca aj výstup sú endogénne premenné a ich vzťah nie je konštantný. Nie sú odhady v časti 5.1 metódou najmenších štvorcov skreslené?

V časti 7.1 je formulovaný teoretický model hľadania práce. Jeho teoretické predpoklady možno mali byť zaradené už do 2. kapitoly, lebo sa týkajú aj Beveridgeovej krivky. Rovnako ako v prípade Okunovho vzťahu, aj povaha Beveridgeovej krivky závisí od realizácie šoku. Ak sa zmení celková produktivita faktorov alebo podpora nezamestnanosti, miera nezamestnanosti a miera voľných miest sa menia opačným smerom v zhode s Beveridgeovou krivkou. Ak sa však zmení efekt párovania, miera nezamestnanosti aj voľných miest sa pohybujú rovnakým smerom a dochádza k posunom Beveridgeovej krivky. Ako potom Beveridgeova krivka odzrkadľuje flexibilitu na trhu práce? Znova platí, že miery nezamestnanosti aj voľných miest sú endogénne. Znova, parametre Beveridgeovej krivky nie sú konštantné. A znova, nie sú odhady v časti 5.2 metódou najmenších štvorcov skreslené?

Efekt párovania je v 6. kapitole kvantifikovaný vzťahom, ktorý zodpovedá vzťahu Beveridgeovej krivky odhadovanom v časti 5.2. Beveridgeova krivka (2.6) je totiž odvodená z tohto vzťahu (2.3). Možno konštatovať zlepšenie vo výskume. Parametre sú odhadované modelom panelových údajov metódou maximálnej vierohodnosti, vzťah je obohatený o premenné, ktoré by mali vysvetliť zmeny efektu párovania. Z teórie sa dá predpokladať, že v krajinách V4 mohlo dôjsť k týmto zmenám v skúmanom období. Efekt párovania závisí od toho ako zodpovedá odvetvová štruktúra ponuky práce s odvetvovou štruktúrou pracovného dopytu. Na Slovensku napríklad po páde Berlínskeho múru úplne zanikol zbrojný priemysel a postupne ho nahrádza automobilový priemysel. Efekt párovania musel prudko klesnúť začiatkom 90. rokov a v ďalšom období, do ktorého spadá aj interval nášho záujmu rástol. Prejavom tohto procesu (popri transformácii ekonomiky z centrálne plánovanej na trhovú) je prudký nárast miery nezamestnanosti v 90. rokoch nasledovaný jej postupným poklesom. Okrem toho informatizácia – možnosti elektronicky publikovať inzeráty, elektronické sociálne siete medzi osobami dopytujúcimi a ponúkajúcimi prácu – má iste pozitívny vplyv na efekt párovania.

Pri voľbe premenných ovplyvňujúcich efekt párovania sa v práci žiaľ nenachádza zodpovedajúca diskusia. Nemala by ich voľba súvisieť s teóriou? Nemalo by z teórie vyplývať predpokladané znamienko parametrov pri týchto premenných? Pochybnosti sa potvrdzujú pri výsledkoch odhadu modelu s fixnými efektmi (6.4). Výsledky odhadu nezodpovedajú výsledkom predchádzajúcich spojených modelov. Nie je to znak chyby špecifikácie nevhodnou voľbou premenných ovplyvňujúcich efekt párovania (t.j. úrovňovej konštanty)? Okrem toho, sú časové rady zahrnuté v modeloch stacionárne? Nemôžu výsledky odhadov zodpovedať nepravej regresii?

Výsledky z poslednej kapitoly podľa môjho názoru zodpovedajú známym súčasným poznatkom. Možno by k lepšiemu empirickému prevedeniu habilitačnej práce pomohlo, ak by mu predchádzala teoretická analýza modelu prezentovaného v 7. kapitole.

Na druhej strane, predloženú prácu možno chápať ako užitočnú prezentáciu historického vývoja ekonometrických analýz trhu práce – počínajúc Okunovým zákonom, končiac súčasným stochastickým všeobecným rovnovážnym modelom hľadania práce. Aj keď sa autor v závere práce nevyhol podľa mňa sporným interpretáciám svojich výsledkov (v nadväznosti na formulované otázky v tomto posudku), v mnohých prípadoch správne upozorňuje na rezervy starších modelov, ktoré nie sú odolné Lucasovej kritike.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Čo je flexibilita trhu práce a aké determinanty ju určujú vo Vašom ponímaní determinujú? Nemožno považovať efekt párovania voľných miest a počtu nezamestnaných za jeden z determinantov flexibility trhu práce?
2. Mohli by ste podrobnejšie vysvetliť motiváciu obohatenia ekonometrických špecifikácií modelov efektivity v 6. kapitole? Podľa čoho boli vybrané charakteristiky ovplyvňujúce efektivitu párovacieho procesu? Aký je ich predpokladaný vplyv? Napriek tomu, že tieto premenné boli zaradené do ekonometrických špecifikácií z výsledkov odhadu modelu s fixnými efektmi (6.4) usudzujem, že nedokážu dostatočne vysvetliť efektivitu párovacieho procesu, keďže odhady úrovnových konštánt sa líšia v rôznych regiónoch. Vedeli by ste tento výsledok vysvetliť?

Závěr

Habilitační práce Daniela Němce „Dynamika, efektivita a flexibilita trhů práce v zemích Visegrádské skupiny“ **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Ekonomie.

V Bratislave dne 5.5.2020

.....
připis